

СУДОВА ВЛАДА В УКРАЇНІ

Судова влада – одна з незалежних і самостійних гілок державної влади, яка здійснюється судами. Безсумнівно, на сьогоднішній момент, вплив судової влади на суспільство та на світову правову систему є доволі вагомим.

Один із перших ідею про поділ державної влади висунув Джон Локк у своїй праці «Два трактати про державне правління», в якій навів такі види влади: законодавчу, виконавчу та федеративну, або союзну. Шарль-Луї де Монтеск'є у своїй праці «Про дух законів» 1748 р., увів до складу влади, що підлягала розмежуванню, незалежні судові органи. Розглянута ним тріада (законодавчої, виконавчої та судової гілок) із часом стала класичною формулою теорії конституціоналізму. Монтеск'є схвалював таку взаємодію гілок влади, вважаючи, що хоча вони певною мірою будуть стримувати, гальмувати одна одну, але в результаті вийде погоджений рух уперед. Саме ця праця стала одним із найголовніших фундаментів сучасного права [1; 5].

Безсумнівно, за ці понад 300 років правова система продовжувала невпинно прогресувати. Зокрема, майже всі передові країни світу мають налагоджену систему влади, якій довіряє народ. Наприклад: за даними міжнародного проєкту регулярних опитувань громадської думки Eurobarometer, судовій владі в Данії довіряють 88% громадян, Нідерландів – 80%, Німеччини – 70%. Довіра до судової влади в Україні є дуже низька – лише 12%. Звісно, можна все звести до того, що в нашій країні рівень довіри до будь-яких державних інституцій є низьким, а можна спробувати збільшити довіру суспільства до судових органів шляхом її удосконалення [3].

Згідно зі статті 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Тобто, це ще раз підкреслює те, що суддя є єдиним носієм судової влади, який є незалежним та непідвладним. Здійснювати свою владу він повинен без стороннього впливу, опираючись та підпорядковуючись лише Конституції України та Законам України [2].

Органи судової влади вирішують правові суперечки між конкретними особами, а також розглядають справи щодо норм контролю: відповідності законів конституції чи підзаконних нормативних актів – законам. У окремих випадках ці органи дають тлумачення правовим нормам, у основному нормам конституції, поза зв'язком з конкретним позовом [4].

Багато науковців виділяють такі напрями здійснення судової влади: охорона прав і законних інтересів громадян, охорона правопорядку від злочинних й інших правопорушень, контроль за тим, щоб діяльність державних органів не виходила за правові межі [4].

Розглядаючи суд, як носій судової влади, слід також розглянути ознаки які її характеризують:

1. Соціальний характер влади. Судова влада належить до сфери суспільних відносин і тому її соціальна роль полягає в забезпеченні панування права, в тому числі й щодо держави. Усі громадяни, їх організації та об'єднання, державні і муніципальні органи, у тому числі і вищі органи влади і управління, зобов'язанні виконувати рішення судів.

2. Незалежність, самостійність та відокремленість судової влади. Відомий український професор кафедри адміністративного і кримінального права, Н. Юзікова зазначає, що незалежність судової влади – це принцип ефективної діяльності суду, що вільний від будь-якого зовнішнього чи внутрішнього впливу з боку органів законодавчої та виконавчої влади, фізичних та юридичних осіб. Незалежність судової влади обумовлюється конституційним розподілом влади. Судова влада виконує притаманні їй функції правосуддя та контролю незалежно від інших гілок влади, не підпорядковуючись їм. Принцип незалежності суддів спрямований не тільки на убезпечення суддів від протизаконного впливу органів і осіб. Він покликаний підняти самостійність та відповідальність суддів при вирішенні будь-якого правового питання. Це означає, що суд кожного разу сам зобов'язаний встановити всі обставини справи, самостійно підібрати норму закону і зробити з неї правові висновки. Суд не пов'язаний висновками, що зроблені іншими органами за обставинами справи. Достовірність фактів, встановлених органами управління, ретельно перевіряється у судовому засіданні. Самостійність означає відсутність будь-якого підпорядкування судів та потреби затверджувати їх рішення. Суди займають особливе становище в державному механізмі, що обумовлено

особливостями виконуваних їм функцій, специфікою умов і порядку їх діяльності. Вони не входять до будь-якої іншої системи державних органів. Відокремленість судової влади впливає з її незалежності і самостійності. Це означає, що суди утворюють досить автономну систему, що включає не тільки суди (у вузькому сенсі слова), але й інші підрозділи, що забезпечують їх життєдіяльність.

3. Виключність судової влади. Виключність судової влади – означає, що жоден орган державної влади окрім суду не може вирішувати усі правові суперечки та приймати рішення, здійснюючи правосуддя. Держава доручає тільки судам приймати рішення з конкретних цивільних, господарських, кримінальних та адміністративних справ, що підкреслює виключність судових рішень. Тільки органи судової влади можуть застосовувати державні примусові заходи, такі як визнання особи винною, призначення покарання.

4. Єдність судової влади. Єдність судової влади забезпечується сукупністю нормативно-правових актів, що регулюють питання судоустрою та судочинства, мають єдиний механізм дії. Єдність насамперед проявляється у функціях судової влади – правосудді і контролі.

5. Судова влада здійснюється на основі і у відповідності з вимогами процесуального закону та на основі певних принципів. Саме процесуальний закон детально регламентує процедуру розгляду справ у суді, гарантуючи дотримання прав і законних інтересів всіх учасників судового розгляду, недопущення порушень закону і суб'єктивізму. Порушення процесуальних норм є підставою відміни рішень суду. Судова влада здійснюється на основі певних принципів, встановлених нормами міжнародного та внутрішнього права.

6. Судовій владі належить функція контролю. Судова влада має право на здійснення контролю за відповідністю законів Конституції, для захисту прав громадян у їх стосунках з органами виконавчої влади та їх службовими особами, а також для контролю за дотриманням прав і свобод громадян під час розслідування злочинів та проведення правоохоронними органами оперативно-розшукової діяльності.

7. Виконання вимог суду і виконання його рішень забезпечується силою держави. У разі потреби відповідні органи і посадові особи можуть застосувати відповідні заходи для реалізації рішень і вимог суду. У державному механізмі функціонують спеціальні органи і посадові особи, до обов'язків яких входить [4].

8. Обов'язковість виконання судових рішень, адже це є однією з найголовніших ознак будь-якої держави.

Судова влада характеризується такими загальними ознаками, які надають їй можливість виконувати функцію розгляду та вирішення правових конфліктів, забезпечувати дію принципу верховенства права, підтримувати стабільність у правовідносинах, здійснювати організаційний та регулюючий вплив у необхідних випадках, забезпечувати дотримання прав і свобод людини та громадянина на належному рівні. Всі ці механізми при визначенні змісту своєї діяльності мають пріоритетно обирати гарантування верховенства прав і свобод людини, самостійність при здійсненні повноважень, дотримання процесуального порядку розгляду та перегляду справи, а також ефективність судового захисту загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Джон Локк Два трактата о государственном правлении. Соч. М., 1988. Т. 3.
2. Конституція України : офіц. текст. Київ: КМ, 2013. 96 с.
3. Міжнародний проект регулярних опитувань громадської думки Eurobarometer.

URL: http://dsun.edu.ua/wp-content/uploads/2017/05/%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%B8%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D0%9D.%D0%9E._%D0%95%D0%92%D0%A0%D0%9E%D0%9F%D0%95%D0%99%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%86-%D0%A6%D0%86%D0%9D%D0%9D%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%86_.pdf

4. Нестерович В.Ф. Органи судової влади як об'єкти лобювання в Україні – виклик національній правовій системі. Вісник Верховного Суду України. 2010. № 3. С. 38-42.
5. Шарль Луи де Монтеск'є Про дух законів. Рипол Классик. 2016. 690 с.